

НАКАЗУЕМОСТ НА ДЕЯНИЕТО
И НАКАЗУЕМОСТ НА ДЕЕЦА

Ивета Вълева

PUNISHABILITY OF THE ACT
AND PUNISHABILITY OF THE PERPETRATOR

Iveta Valeva

Abstract: *This article traces the relationship between the punishability of the act and the criminal responsibility of the perpetrator. An attempt has been made to distinguish the circumstances excluding the punishability of the act and those exempting the perpetrator from responsibility. Because it matters whether the perpetrator is not punished since the act itself is not punishable, or whether he/she is not punished because of a circumstance that appeared later, and that exempts him/her from responsibility. In the first case, it is an unpunishable act that is not capable of giving rise to criminal liability. Only a punishable act may be a ground for seeking criminal liability from the perpetrator.*

Keywords: *punishability; act; criminal liability; punishment.*

На пръв поглед, заглавието на настоящата статия изглежда провокативно от гледна точка на поставения проблем за обсъждане, свързан с наказуемостта в българското наказателно право. Не се спори, че наказуемостта на деянието е основно обективно, юридическо качество на понятието за престъпление, без което то не може да съществува. Наказуемостта обаче само признак на престъпното деяние ли е? Съществува ли „наказуемост“ на дееца, ако да – в какво се изразява тя, или изобщо не е правилно да се употребява изразът по отношение на престъпния деец? Именно на тази плоскост, ще бъде разгледана наказуемостта.

От етимологичния смисъл на думата „наказуем“ – *такъв, за който се полага наказание*, не може еднозначно да се заключи дали наказуемостта се отнася само за деянието или и за дееца. Деянието *подлежи на наказание* – това безспорно е вярно. В разпоредбата на чл. 9, ал. 1 от Наказателния кодекс (НК)¹ законодателят изрично е предвидил наказуемостта като елемент от понятието за престъпление. Легална дефиниция за наказуемостта липсва, но няма спор, че **наказуемостта се свързва с деянието**. В теорията се приема, че наказуемо е това деяние, което е заплашено от закона с наказание². Забраненото под страх от наказа-

¹ Обн. ДВ, бр. 26 от 02.04.1968 г.

² Относно наказуемостта вж. **Долапчиев, Н.** Наказателно право. Обща част. С., Издателство на Българската академия на науките, 1994, с. 313, който определя, че „*престъплението е само оня деликт, който е заплашен от закона с наказание, сир. оня фактически състав, който попада под един от посочените изрично от закона престъпни състави, или с други думи – само съставомерно деяние*“, вж. също и **Стойнов, Ал.**, Наказателно право. Обща част, С., 2019, с. 288-291, където наказуемостта на деянието се свързва с „*предвиждане на наказание в случай, че забраненото бъде извършено*“. В **Каракашев, В.** Наказуемост, наказателна отговорност и лични основания за освобождаване от наказателна

ние деяние ще бъде наказуемо, когато същото е съставомерно, тоест когато бъдат осъществени всички признаци на предвидения в закона престъпен състав. При липсата на който и да е елемент от състава на конкретно престъпление, деянието се явява несъставомерно, което означава, че то е ненаказуемо.

Правилно ли е обаче да се твърди, че за дееца също **се полага наказание**, оттам да се говори за наказуемост на дееца? На поставения въпрос следва да се отговори отрицателно³. Наказуемостта следва да се свързва само с деянието, а не и с дееца⁴. Деянието е наказуемо, тъй като за неговото извършване се предвижда наказание, докато деецът ще понесе наказателна отговорност за извършената от него престъпна наказуема проява. Наказуемостта на деянието и наказателната отговорност на лицето се намират в определена зависимост помежду си. Наказуемото деяние е предпоставка за възникване на наказателната отговорност. Наказуемостта обаче е свойство на престъплението, докато отговорността се свързва именно с дееца. Наказателната отговорност може да се реализира само когато същата възникне за конкретен извършител. Налагането на наказание на дееца (той да бъде наказан) е и основният смисъл на наказателната отговорност, без с това да се изчерпва цялото ѝ съдържание. В този смисъл може да се говори

до известна степен за *наказаност* на лицето, но не и за наказуемост на дееца. Наказуемостта е свойство на деянието, а наказаността се свързва с това, че деецът е наказан за извършеното от него престъпление, респ. е ангажирана неговата наказателна отговорност. Именно в тази връзка, наказателна отговорност (а не наказуемостта) трябва да се свързва с дееца на престъплението, тъй като той ще понесе неблагоприятните последици (да бъде наказан) за извършената престъпна проява. На тази плоскост следва да се съпоставят наказуемостта на деянието и отговорността на дееца. Ако извършеното деяние е наказуемо (а то ще е наказуемо, ако е установена в закона заплахата от налагане на наказание за него), за дееца ще възникне наказателна отговорност. Зависимостта между наказуемостта и наказателната отговорност е еднопосочна – наказуемото деяние е основание за наказателната отговорност. Ако деянието е ненаказуемо, наказателната отговорност на дееца въобще няма да възникне. Но е възможно деянието да е наказуемо, но отговорност въпреки това да не се реализира, поради наличие например на обстоятелство, което изключва отговорността на дееца, но деянието остава наказуемо, респективно престъпно.

Ако се използва един и същ термин – наказуемост и на деянието, и на дееца – се

отговорност, София: Издателство на Българската академия на науките, 1996, с. 36, се сочи, че „Наказуемостта представлява относимостта на престъпното деяние към установената в закона заплахата с налагане на наказание“.

³ За несъгласието с израза „наказуемост на дееца“ вж. **Петрова, Цв.** Особенности на личните основания, изключващи наказуемостта на съставомерни деяния по наказателния кодекс, В: Сборник доклади Научни четения на тема „Санкциите в правото, Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2019, с. 480.

⁴ Терминът „наказуемост на дееца“ е употребяван все пак от някои автори – така например, в Долапчиев, Н. цит. съч., с. 314, се приема, че „в някои случаи законодателят се отказва от **наказуемостта на дееца**, и то само спрямо него, поради особените лични качества или отношение на неговата личност, като счита **деянието за наказуемо** в всяко друго отношение“, Пак там, Долапчиев разглежда случаите, при които ненаказуемостта е само лично облагодетелстване на дееца, но деянието си остава престъпно, сир. наказуемо: „...се касае до противоправно, виновно, и по общо правило **наказуемо деяние**, но при което по изключение, по силата на изрична разпоредба на закона, остава **ненаказуем деецът (а не деянието)**“. Ненов също употребява израза „наказуемост на дееца“ – **Ненов, Ив.**, Наказателно право, Обща част, книга втора. София: Софи-Р, 1992, с. 135, където прави разграничение между наказуемостта на деянието и наказуемостта на дееца: „**наказуемостта на деянието трябва да се отграничава: б) от наказуемостта на дееца**, която при известни предпоставки може по изключение да отпадне ... макар че извършеното представлява деяние, по начало престъпно и следователно **наказуемо**“. Пак там, с. 137 „касае се в този смисъл до една „**ненаказуемост на дееца**“ като лично основание, **изключващо наказуемостта на деянието**“.

рискува да се стигне до объркване именно на случаите, в които деецът не се наказва, защото самото *деяние е ненаказуемо* (тогава, когато се изключва наказуемостта на деянието, то не е престъпно изобщо и не може да породи наказателна отговорност) и случаите, когато деецът не се наказва (макар да е извършил една престъпна, наказуема проява), защото се е проявило обстоятелство, което да го освободи от наказателна отговорност.

Споменато беше, че наказанието не изчерпва цялото съдържание на наказателната отговорност. Ако приемем, че отговорността се изразява най-общо в понасяне на неблагоприятни последици от страна на дееца за извършената от него престъпна проява, то част от тези последици са също осъждането на дееца и третирането му като такъв. За да е налице осъждане (според теорията и съдебната практика), трябва да бъде постановена присъда, с която е наложено наказание. В този ред на мисли, наказателната отговорност на дееца ще се реализира, когато с влязла в сила присъда му бъде наложено наказание по смисъла на НК – тогава и деецът ще се счита за осъждан. За да се приеме, че е налице осъдителна присъда, е необходимо не само да се установи виновно извършено от дееца деяние, но също така и че деянието е наказуемо. Ако едно деяние не е наказуемо, то за него не може да се постанови осъдителна присъда, независимо че е виновно осъществено.⁵ Тук се проявява отново връзката между наказуемостта и отговорността – само виновно извършено престъпно деяние, което е *наказуемо*, може да обуслови наказателната отговорност на извършителя. Докато наказуемостта се отнася до престъплението, то отговорността засяга дееца. Последната се

реализира, когато лицето бъде наказано с влязла в сила присъда, когато на него му се наложи наказание по смисъла на НК, което има за цел да го превъзпита, а наред с това да окаже и предупредително въздействие върху другите граждани на обществото.

Изясняването на връзката между наказуемостта на деянието и отговорността на дееца е необходимо, за да може правилно да се разберат случаите, в които е налице ненаказуемост на деянието и тези, при които се е проявило основание, което изключва наказателната отговорност на дееца, които случаи често се бъркат и смесват. Липсва единно разбиране каква е правната същност на различните предвидени в НК възможности, при които не се налага наказание на дееца. Не само в теорията се срещат различни мнения⁶ кога едно обстоятелство изключва наказуемостта на деянието и кога се освобождава лицето от отговорността. Наблюдава се непоследователност и в използваната от законодателя терминология. Като пример ще посоча редакцията на чл. 5, ал. 2 от стария НК⁷: *„Не се наказва деянието, което е извършено при превишаване пределите на неизбежната отбрана, ако това се дължи на уплаха или смущение“*, и чл. 12, ал. 4 от действащия НК⁸: *„Деецът не се наказва, когато извърши деянието при превишаване пределите на неизбежната отбрана, ако това се дължи на уплаха или смущение“*. Прави впечатление, че терминологията в действащия НК цялостно е непоследователна, като се използват различни термини – от *„не се наказва“* (деецът не се наказва по чл. 12, ал. 4, чл. 17, ал. 3, чл. 18, ал. 3, чл. 22, ал. 1, чл. 105, ал. 2, чл. 108а, ал. 5, чл. 109, ал. 5, чл. 125, чл. 147, ал. 2⁹, чл. 167, ал. 7, чл. 167а, ал.

⁵ Виж. ТР № 19 от 27.03.1974 г. по н. д. № 12/74, ОШНК на ВС.

⁶ Например превишаването на пределите на неизбежна отбрана поради уплаха и смущение се приема от повечето автори като обстоятелство, което изключва наказуемостта на деянието – виж. **Ненов, Ив.** цит. съч., с. 73, 138, **Стойнов, Ал.** цит. съч., с. 289, също и **Петрова, Цв.**, цит. съч. с. 482, на друго мнение е **Каракашев, В.** цит. съч. с. 117.

⁷ Обн. ДВ, бр. 12 от 1956 г.

⁸ Обн. ДВ, бр. 26 от 02.04.1968 г.

⁹ Трябва да се направи известна забележка по отношение на разпоредбата на чл. 147, ал. 2 от НК – дали може да се определи като обстоятелство, изключващо наказуемостта или изключващо наказателната отговорност, тъй като всъщност във втората алинея се уточнява, че позорните обстоятелства или приписаните престъпления от състава на престъплението по чл. 147, ал. 1 от НК трябва да са неистински, за да е налице клеветата.

2, чл. 169г, ал. 4, чл. 182, ал. 3, чл. 183, ал. 3, чл. 227д, ал. 4, чл. 246, ал. 2, чл. 253а, ал. 4, чл. 254а, ал. 4, чл. 278, ал. 4, чл. 279, ал. 5, чл. 306, чл. 308, ал. 6, чл. 313а, ал. 4, чл. 321, ал. 4, чл. 323, ал. 3, чл. 325а, ал. 4, чл. 327, ал. 6, чл. 332, чл. 354в, ал. 4), „**не носи отговорност**“ (по чл. 126, ал. 4, чл. 255б, ал. 5), „**не се прилага**“ (чл. 248, ал. 2, чл. 294, ал. 3) до „**наказуемостта отпада**“ в чл. 292 от НК. За целите на настоящата работа по-долу ще бъдат обсъдени само някои от посочените примери, за да се направи разграничението между обстоятелствата, които изключва наказуемостта на деянието, и тези, които изключват наказателната отговорност на дееца и в конкретния случай могат да го освободят от наказание.

Разграничителният критерий за двете категории обстоятелства (изключващите наказуемостта и освобождаващите от отговорност) следва да бъде **моментът на проявление на съответното обстоятелство** – **дали то е било налично към момента на извършване на деянието или се е проявило по-късно**. Обстоятелствата, изключващи наказуемостта, трябва да бъдат налице към момента на извършване на деянието. Те обуславят изключването на едно от основните свойства на престъплението, което от своя страна изключва престъпния характер на деянието. При тяхното проявление извършеното няма да е наказуемо, съответно то не е престъпно и не е основание въобще за възникване на наказателна отговорност.

Всички обстоятелства, които са настъпили след извършване на деянието и имат правно релевантно значение, следва да се отнасят не към наказуемостта на деянието, а към наказателната отговорност на лицето. Обстоятелствата, които освобождават дееца от наказателна отговорност, са такива, които

не съществуват по време на извършване на деянието. Деянието е престъпно и наказуемо, възникнала е възможността да се реализира наказателната отговорност на дееца, но поради по-късно проявили се обстоятелства, деецът няма да понесе отговорността, а ще бъде освободен от нея, съответно няма да бъде наказан.

Даденият разграничителен критерий за двете категории обстоятелства (изключващи наказуемостта и изключващи наказателната отговорност на дееца) е обвързан именно с това **дали обстоятелството е налице към момента на извършване на деянието или се проявява на по-късен етап**¹⁰, **защото поначало едно деяние или е наказуемо (следователно престъпно), или не е**. Този извод се основава и на един от принципите на наказателното право, а именно принципът на законността. Първото проявление на посочения принцип се изразява в законоустановеност на престъплението. Конституцията¹¹ в разпоредбата на чл. 5, ал. 3 постановява, че никой не може да бъде осъден за действие или бездействие, което не е било обявено от закона за престъпление към момента на извършването му. Съгласно това изискване, за да бъде едно деяние престъпно, то трябва да е обявено за забранено под заплахата от наказание (да е наказуемо) и престъпният му характер да е прогласен от закона към момента на извършването му. По този начин се гарантира на всеки един гражданин, че неговата наказателна отговорност може да бъде реализирана само ако извърши такова деяние, което е предварително запретиено от закона¹². На същото основание, ако към момента на извършване на деянието е налице предвидено в закона обстоятелство, което да изключи наказуемостта на самата проява, наказателната отговорност на дееца няма да се реализира,

¹⁰ Възприетият критерий изключва съществуването на класификацията, която някои автори правят на обстоятелствата, изключващи наказуемостта, а именно с оглед на момента на тяхното проявление разграничават 1) такива, които съществуват при извършване на деянието и 2) изразяващи се в последващия прояви на дееца, след извършване на престъпното поведение – виж. **Ненов, Ив.** Цит. съч., с. 138. Също и **Стойнов, Ал.** цит. съч. с. 290. Посоченият критерий следва да служи за разграничаване на обстоятелствата, изключващи наказуемостта на деянието, от тези, които могат да освободят дееца от отговорност, а не за разграничаване на подвидовете на обстоятелствата, изключващи наказуемостта.

¹¹ Обн. ДВ. бр. 56 от 13 Юли 1991 г.

¹² **Ненов, Ив.**, Наказателно право на Република България. Обща част, книга първа, С: Софи-Р, 1992, с. 72.

поради липсата на престъпен характер на извършеното. Наказуемостта, респективно ненаказуемостта на деянието се преценява към момента на неговото извършване. Именно затова смятам, че преценката дали едно обстоятелство изключва наказуемостта на деянието и го прави непрестъпно изобщо, или изключва наказателната отговорност на дееца, следва да се прави въз основа на това кога се е проявило даденото обстоятелство – дали към момента на осъществяване на деянието или по-късно. В първата хипотеза, ще сме изправени пред ненаказуема към момента на извършването ѝ проява, която няма да е годна да обоснове наказателна отговорност на дееца, докато във втората – ще е налице извършено престъпно деяние (което е било обявено за наказуемо към момента на извършването му), което ще представлява основание за ангажиране на наказателната отговорност на субекта, но в конкретния случай отговорността няма да се реализира било поради допълнителни действия, които деецът е извършил след осъществяване на деянието, или поради наличието на други предвидени в закона предпоставки, които са се проявили по-късно.

За да се прецени дали деецът не се наказва, защото: 1) самото деяние (така, както е формулирано в закона) към момента на извършването му е ненаказуемо, поради наличието на обстоятелство, което изключва наказуемостта на престъплението, или защото 2) по-късно са се проявили обстоятелства, които изключват на някакво основание самата наказателна отговорност на дееца, трябва да се изхожда не толкова от използваната от законодателя терминология (с която се смесват и бъркат основни понятия на наказателното право), а от смисъла и духа на самите институти и предназначението на предвидените в закона обстоятелства. Така например, в разпоредбата на чл. 125 от НК се предвижда, че *„Не се наказва майка, която по непредпазливост причини смърт на своята недородена или току-що родена рожба“*, а според чл. 183, ал. 3 от НК *„Деецът не се наказва, ако*

преди постановяване на присъдата от първата инстанция изпълни задължението си и не са настъпили други вредни последици за пострадалия. Тази разпоредба не се прилага повторно“. Макар законодателят да е използвал еднакъв израз – майката/деецът *„не се наказва“*, се поставя въпросът дали смисълът на двете формулирани обстоятелства, при които деецът няма да се накаже, е еднакъв?

Поначало НК урежда наказуемите прояви, като предвижда за това отделни състави на различните престъпления. Все пак обаче законът предвижда и хипотези, в които наказуемостта на деянието ще бъде изключена¹³. Това са случаите, при които за иначе престъпни, наказуеми прояви се изключва възможността те да бъдат осъществени от някои субекти заради тяхно особено лично качество (например майката по чл. 125 от НК, съпрузите, низходящите, възходящите, братята и сестрите при личното укривателство). В тези случаи лицето не се освобождава от наказателна отговорност заради личното си качество, а защото законът изначално изключва наказуемостта на такова деяние за определени категории субекти. Лицата, които притежават посоченото качество, не могат да носят наказателна отговорност в нито един случай, тъй като те ще са извършили ненаказуема проява. Поради тази причина, смятам, че обстоятелството по чл. 125 от НК изключва наказуемостта на самото деяние. Непредпазливите убийства са наказуеми и за тях в НК са предвидени съответните състави¹⁴. Законът обаче изрично предвижда в чл. 125 от НК, че при определени предпоставки, които трябва да са налице кумулативно, извършеното непредпазливо причиняване на смърт на недородена или току-що родена рожба от майка ще е ненаказуемо. Самото деяние в случая е обявено от закона за непрестъпно. Майката не се наказва, защото липсва основанийето, което да породи нейната отговорност, а именно липсва наказуемо деяние.

Подобен пример (макар с различна формулировка) е и чл. 294, ал. 3 от НК, който предвижда, че разпоредбите относно личното

¹³ На друго мнение е Каракашев, който смята, че е *„неприемливо твърдението, че НК се занимава и с посочване на такива признаци, които изключват наказуемостта на деянието, и то при наличие на всички останали свойства на престъплението“*, Каракашев, В. Цит. съч., с. 88

¹⁴ Виж чл. 122-124 от НК.

укривателство *не се прилагат* за определени субекти - съпрузите, низходящите, възходящите, братята и сестрите на укриваното лице и техните съпрузи¹⁵. В чл. 294, ал. 3 от НК се съдържа обстоятелство, което изключва наказуемостта на деянието на посочените лица, за които поначало е изключена възможността да бъдат субекти на престъплението лично укривателство. Последното по принцип е наказуемо и престъпно, но спрямо изброените категории субекти то ще бъде ненаказуемо.

Грешно е да се твърди, че в горните случаи посочените лица (които притежават някакво особено качество) ще се освободят от отговорност. За да се говори за освобождаване от наказателна отговорност, на първо място трябва да съществува принципната възможност спрямо лицето същата да бъде реализирана – деецът трябва да е извършил наказуемо деяние, да съществува възможност той да бъде подведен под отговорност, но заради предвидени в закона обстоятелства (които се проявяват след извършване на престъпното деяние), той може да бъде освободен от отговорност. Като пример ще посоча разпоредбата на чл. 183, ал. 3 от НК, която е свързана с престъплението по чл. 183, ал. 1 от НК. Последното ще е осъществено, когато деецът (който е осъден да издържа свой близък) съзнателно не изпълни задължението си в размер на две или повече месечни вноски, т.е. при най-малко две неплатени вноски за издръжка деецът ще е извършил деяние, което е наказуемо съгласно закона – а именно ще е осъществил признаците на състава по чл. 183, ал. 1 от НК. С факта на извършеното престъпление възниква и възможността да се реализира наказателната отговорност на дееца – той да бъде осъден с влязла в сила присъда, да му се наложи наказание, което да изтърпи, и да понесе неблаго-

приятните последици, произтичащи от факта на осъждането. Поощрителната разпоредба на чл. 183, ал. 3 от НК обаче предвижда привилегия за дееца да не бъде наказан, ако преди да се постанови присъдата от първата инстанция, той изпълни задължението си и ако не са настъпили други вредни последици за пострадалия. Следва да се приеме, че чл. 183, ал. 3 от НК съдържа основание за освобождаване на дееца от наказателна отговорност¹⁶. Деецът е извършил деяние, което е престъпно и наказуемо по чл. 183, ал. 1 от НК, но ако изпълни по-късно задължението си и плати издръжката (до указания в закона пределен момент¹⁷), няма да му бъде наложено наказание. Деецът ще се счита за неосъждан, същият ще се е освободил от наказателна отговорност, тъй като държавата не му е наложила наказание с влязла в сила присъда, нито го третира като осъждан. В разгледания случай, става въпрос именно за обстоятелство, което освобождава дееца от наказателна отговорност, а не за обстоятелство, което изключва наказуемостта на деянието¹⁸, защото към момента на извършването му – самото деяние (неплащането на издръжка) е било обявено от закона за наказуемо, но е предвидено основание, при което деецът да не бъде наказан, ако по-късно се осъществят посочените обстоятелства (а именно: да се платят вноските и да няма други вредни последици). С неплащането на втората вноска за издръжката престъплението ще е довършено и ще възникне възможността да се ангажира наказателна отговорност за дееца, като проявилото се по-късно обстоятелство по чл. 183, ал. 3 от НК не може с обратна сила да заличи престъпния характер на деянието и да го направи ненаказуемо. Едно деяние към момента на неговото извършване или е наказуемо, или не е. В посочения пример по чл. 183, ал. 3 от

¹⁵ Според Стойнов обстоятелството по чл. 294, ал. 3 от НК изключва противоправността на деянието, а не неговата наказуемост – **Стойнов, Ал.**, цит. съч., с. 288.

¹⁶ На това мнение е и Каракашев, който приема, че основанието по чл. 153, ал. 3 от отм. НК (сегашен чл. 183, ал. 3 от НК) е лично основание, ликвидиращо наказателната отговорност – **Каракашев, В.** цит. съч., с. 142.

¹⁷ До постановяване на присъдата от първата инстанция.

¹⁸ Кое то мнение се поддържа от Стойнов, който посочва, че издължаването на неплатена издръжка по чл. 183, ал. 3 от НК е специфично обстоятелство, изключващо наказуемостта – **Стойнов, Ал.** цит. съч. с. 289. Според Ненов обстоятелството по чл. 183, ал. 3 от НК също изключва наказуемостта на деянието. **Ненов, Ив.** Наказателно право, Обща част, книга втора, с. 138.

НК деецът не се наказва, но не защото деянието е ненаказуемо, а защото по-късно (след като вече е било извършено престъплението) се е проявило обстоятелство, което ще освободи субекта от наказателна отговорност¹⁹ при запазване на иначе престъпния характер на извършеното деяние.

Изводът, който може да се направи е, че макар и по еднакъв начин формулирани в закона (чрез използване на израза „не се наказва“) обстоятелствата по чл. 125 от НК и чл. 183, ал. 3 от НК се различават по това, че първото е обстоятелство, което изключва наказуемостта на деянието, докато второто представлява основание за освобождаване на дееца от наказателна отговорност. Крайният резултат и от двете хипотези е идентичен – деецът не се наказва, но той не се наказва на различни основания. В първия случай – самото деяние е ненаказуемо и именно затова деецът няма да бъде наказан, защото е извършил нещо, което е ненаказуемо (непрестъпно). Докато в хипотезата на чл. 183, ал. 3 от НК деянието е наказуемо, престъпният му характер се запазва, но в конкретния случай деецът няма да бъде наказан, защото по-късно се е проявило обстоятелство, което го освобождава от наказателна отговорност.

Препоръчително е за в бъдеще законодателят да използва правилната терминология и точно да формулира, а не да смесва различните по своя смисъл обстоятелства с оглед на техния краен резултат. Подобен пример – че не се държи сметка какво обстоятелство е формулирано в закона, е и разпоредбата на чл. 126, ал. 4 от НК, където законодателят е използвал израза „**бременната не носи наказателна отговорност**“. На пръв поглед може да се заключи, че формулираното основание изключва отговорността на дееца, но това не е така. Щом в закона е предвидено, че поначало лицето (в случая бременната) не носи отговорност, това означава, че деянието по принцип не е наказуемо за определена категория субекти. За да се счита, че е налице хипотеза за освобождаване от наказателна отговорност, то на първо място следва да съществува принципната възможност отговорността да

бъде реализирана спрямо лицето. Само наказуемо деяние може да породи наказателна отговорност. Връзката между двете винаги е еднопосочена – ако деянието не е наказуемо, то няма да се стигне до отговорност въобще. Ако липсва наказуемостта на деянието, няма да има и наказателна отговорност за дееца, но не защото последният се освобождава от нея, а защото тя (отговорността) не може да възникне, щом няма наказуема проява, която да я породи.

БИБЛИОГРАФИЯ / REFERENCES

Долапчиев, Н. Наказателно право. Обща част. София: Издателство на Българската академия на науките, 1994 // **Dolapchiev, N.** *Nakazatelno pravo. Obshta chast.* Sofia: Izdatelstvo na Balgarskata akademiya na naukite, 1994.

Каракашев, В. Наказуемост, наказателна отговорност и лични основания за освобождаване от наказателна отговорност, София: Издателство на Българската академия на науките, 1996 // **Karakashev, V.** *Nakazuemost, nakazatelna otgovornost i lichni osnovaniya za osvobozhdavane ot nakazatelna otgovornost.* Sofia: Izdatelstvo na Balgarskata akademiya na naukite, 1996.

Ненов, Ив. Наказателно право, Обща част, книга първа. София: Софи-Р, 1992 // **Nenov, Iv.** *Nakazatelno pravo. Obshta chast, kniga parva.* Sofia: Sofi-R, 1992

Ненов, Ив. Наказателно право, Обща част, книга втора. София: Софи-Р, 1992 // **Nenov, Iv.** *Nakazatelno pravo. Obshta chast, kniga parva.* Sofia: Sofi-R, 1992

Петрова, Цв. Особености на личните основания, изключващи наказуемостта на съставомерни деяния по наказателния кодекс, В: Сборник доклади Научни четения на тема „Санкциите в правото, Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2019 // **Petrova, Tsv.** *Osobenosti na lichnite osnovaniya, izkluychvashti nakazuemostta na sistemomerni deyaniya po nakazatelniya kodeks.* Sbornik dokladi Nauchni cheteniya na tema Sanktsiite v pravoto, Universitetsko izdatelstvo „Sv. Kliment Ohridski“, 2019.

Стойнов, Ал., Наказателно право. Обща част, София: Сиела, 2019, // **Stoynov, Al.** *Nakazatelno pravo. Obshta chast.* Sofia: Siela, 2019.

¹⁹ Тази възможност е предвидена еднократно, разпоредбата на чл. 183, ал. 3 от НК не се прилага повторно.